

Civilinė byla Nr. 2A-
1219/2014

Procesinio
sprendimo kategorija 11.9.7; 11.9.8;
11.10; 11.9.13

(S)

LIETUVOS APELIACINIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. rugsėjo 4 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų: Alės Bukaviniienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja), Alvydo Poškaus ir Dalios Višinskienės, teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės L. Š. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 20 d. sprendimo už akių civilinėje byloje [Nr. 2-409-227/2011](#) pagal ieškovės L. Š. ieškinį atsakovui Rumunijos ambasadai Lietuvos Respublikoje dėl diskriminacijos lyties ir negalios pagrindais padarytos turtinės bei neturtinės žalos atlyginimo priteisimo; institucija, duodanti išvadą byloje – Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi civilinę bylą,

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

Ieškovė L. Š. 2011 m. liepos 8 d. kreipėsi į teismą su ieškiniu, kurį vėliau patikslino, ir prašė priteisti iš atsakovo Rumunijos ambasadoms Lietuvos Respublikoje (toliau ir Rumunijos ambasada) darbdavio diskriminaciniais veiksmais padarytos 292 624,80 Lt turtinės ir 100 000 Lt neturtinės žalos atlyginimą.

Nurodė, kad nuo 2008 m. kovo 13 d. dirbo vertėja Rumunijos ambasadoje, o 2008 m. gegužės 14 d. su ja buvo sudaryta darbo sutartis Nr. 792 bei nustatytas dviejų mėnesių išbandymo laikotarpis (darbo sutarties 4 p.). Dėl komplikuoto nėštumo nuo 2008 m. birželio 3 d. iki 2008 m. birželio 13 d. buvo laikinai nedarbinga, grįžusi į darbą žodžiu informavo darbdavį apie nėštumą, o 2008 m. liepos 8 d. įteikė jam notariškai patvirtintą medicininę pažymą. Tačiau darbdavys nuo 2008 m. liepos 9 d. jos nebeįleido į darbo vietą bei įteikė raštą apie atleidimą iš darbo, remiantis darbo sutarties 4 punkte numatytu išbandymo terminu, nenurodant sutarties nutraukimo pagrindo, priežasčių, nepateikus įsakymo dėl atleidimo bei to neįforminus darbo sutartyje.

Tvirtino, kad atsakovas atleido ją iš darbo dėl diskriminacijos dėl negalios ir lyties, nes jos darbingumo lygis dėl šizoafektinio sutrikimo (TLK F25.2) yra 40 procentų ir atleidimo metu buvo šeštą mėnesį nėščia. Diskriminacinius atsakovo veiksmus, anot ieškovės, patvirtina jo nepalankus elgesys su ja sužinojus apie nėštumą bei nenuoseklūs paaiškinimai Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai apie jos atleidimo iš darbo priežastis, t. y. 2008-11-11

notoje atsakovas teigė, kad ji dažnai be pateisinamų priežasčių neatvykdavo į darbą, vėliau, kad jo netenkino bandomojo laikotarpio rezultatai.

Teigė, kad darbdavys (atsakovas) privalo atlyginti 292 624,80 Lt turtinę žalą, kurią sudaro negautas vidutinis 863,20 Lt (250 eurų) mėnesio darbo užmokestis už laikotarpį nuo atleidimo iš darbo dienos iki senatvės pensijos, t. y. už 28 metus ir 3 mėnesius, nes savo karjerą ieškovė siejo su darbu Rumunijos ambasadoje.

Teigė, kad atsižvelgiant į jos nedidelį darbingumo lygį, darbas Rumunijos ambasadoje jai turėjo itin didelę reikšmę, todėl dėl darbdavio neteisėtų veiksmų ji patyrė itin didelį nesaugumo jausmą dėl savo ir vaiko ateities, kilo panikos priepuoliai, ilgalaikis stresas, ėmė nepasitikėti savimi, kitais žmonėmis, sumažėjo bendravimo galimybės, dėl to sutriko vaisiaus vystymasis, gimdymas buvo komplikuotas, po kurio sekė sunki pogimdyvinė būklė ir 6 mėnesių gydymasis Vilniaus vasaros ligoninės psichoterapijos centre. Tvirtino, kad tuo buvo pažeista jos fundamentali teisė tapti motina dėl to neprarandant teisės į darbą, todėl darbdavys (atsakovas) privalo atlyginti 100 000 Lt neturtinę žalą.

II. Pirmosios instancijos teismo sprendimo esmė

Vilniaus apygardos teismas 2012 m. kovo 20 d. sprendimu už akių ieškinį iš dalies patenkino – priteisė ieškovei L. Š. iš atsakovo Rumunijos ambasados 5 653,96 Lt turtinės ir 5 000 Lt neturtinės žalos atlyginimo, 22,05 Lt vertimo išlaidų.

Teismas, rašytinio proceso tvarka atlikęs formalų bylos įrodymų vertinimą, nustatė, kad tarp ieškovės ir atsakovo 2008 m. gegužės 14 d. buvo sudaryta neterminuota darbo sutartis, pagal kurią ieškovė priimta į vertėjos pareigas bei nustatytas 2 mėnesių bandomasis laikotarpis. Medicininė pažyma apie ieškovės nėštumą atsakovui buvo įteikta 2008 m. liepos 9 d., o atsakovas tą pačią dieną įteikė ieškovei pranešimą apie darbo sutarties nutraukimą nuo 2008 m. liepos 8 d. darbo sutarties 4 punkto pagrindu (bandomasis laikotarpis). Šiame atsakovo pranešime nenurodytos ieškovės atleidimo iš darbo priežastys, nenustatytas 3 dienų įspėjimo terminas. Atsižvelgdamas į tai ir vadovaudamasis [DK 105 straipsnio](#) 1 dalies, 107 straipsnio 1 dalies, 132 straipsnio 1 dalies nuostatomis, teismas sprendė, kad ieškovė iš darbo buvo atleista dėl nėštumo, todėl konstatavo, kad ji buvo diskriminuojama dėl lyties. Teismas atmetė ieškovės reikalavimą pripažinti, kad ji buvo diskriminuojama dėl negalios, nes išskyrus ieškovės paaiškinimus, nebuvo pateikti šią aplinkybę pagrindžiantys įrodymai.

Teismas sprendė, kad ieškovė turi teisę į 5 653,96 Lt turtinės žalos (netektų pajamų praradus darbą) atlyginimą už laikotarpį nuo 2007 m. rugpjūčio 9 d. iki 2009 m. sausio 25 d. (nuo pažymos apie nėštumą pateikimo dienos iki 56 kalendorinių dienų po gimdymo) ([DK 248 str.](#) 3 p., 132 str. 1 d. 179 str. 1 d. [CK 6.249 str.](#) 1 d.). Konstatavo, kad nėra jokio pagrindo priteisti ieškovei vidutinį mėnesio darbo užmokestį iki senatvės pensijos, nes nėra garantijų, kad iki to laiko ji būtų dirbusi pas atsakovą. Be to, tai neatitinka sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principų.

Teismas sutiko su ieškovės argumentais, kad dėl neteisėto atleidimo iš darbo ji patyrė dvasinius išgyvenimus, stresą, todėl sprendė, kad ieškovei turi būti atlyginta 5 000 Lt neturtinė žala ([CK 6.250 str.](#), [DK 250 str.](#), [CPK 178 str.](#)). Nurodė, kad nėra pagrindo priteisti 100 000 Lt šios žalos atlyginimą, nes, visų pirma, ieškovė neįrodė, kad atleidimas iš darbo lėmė vaisiaus sutrikimus, nėštumo ir gimdymo komplikacijas, sunkią pogimdyvinę depresiją, kad dėl to ieškovė buvo gydoma Vilniaus vasaros ligoninės psichoterapijos centre; antra, tai paneigtų šio teisės instituto paskirtį bei prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams.

III. Apeliacinio skundo argumentai

Apeliaciniu skundu ieškovė L. Š. prašo panaikinti teismo sprendimo už akių dalį, kuria buvo atmestas reikalavimas dėl diskriminacijos negalios pagrindu ir dalį dėl turtinės bei neturtinės

žalos atlyginimo priteisimo ir priimti naują sprendimą, kuriuo ieškinį patenkinti arba perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Skundas grindžiamas tokiais argumentais:

1. Teismas be pagrindo nepripažino, kad iš darbo ji buvo atleista ir diskriminacijos dėl negalios pagrindu.

1.1. Teismas netinkamai paskirstė įrodinėjimo pareigą tarp šalių, nes jai perkėlė pareigą įrodyti, kad nei viena sveikatos negalios neturinti pas atsakovą dirbusi nėščia moteris nebuvo atleista iš darbo. Ieškinyje ji nurodė, kad buvo atleista iš darbo dėl daugialypės diskriminacijos (lyties ir negalios), t. y. atsakovas, įvertinęs, kad jos nėštumas jam nepalankus, pasinaudojo jos negalios nulemtomis ribotomis galimybės apsiginti ir neteisėtai atleido ją iš darbo kitą dieną po to, kai darbdaviui buvo įteikta pažyma apie jos nėštumą be išpėjimo ir nenurodęs priežasčių. Tuo tarpu atsakovas nepaneigė, kad diskriminavimo daugialypiu pagrindu nebuvo, kaip tai numato Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2(1) straipsnio, Užimtumo lygybės direktyvos 2000/78/EB nuostatos, Europos Teisingumo Teismo praktika (pvz., Defrenne, Jenkins, Danfoss, Bilka bylose). Ji įsitikinusi, jog jei ji neturėtų išskritinės daugialypės savybės – lyties ir negalios – nebūtų atleista iš darbo, todėl teismas turėjo šiuos jos argumentus vertinti kartu, neanalizuodamas kiekvieno pagrindo atskirai.

1.2 Teismas netinkamai taikė [CPK 285 straipsnio](#) 2 dalies nuostatą, numatančią, jog turi būti atliktas formalus bylos įrodymų vertinimas. Iš teismo motyvų neišku, kodėl atsakovui nepateikus prieštaravimų nuspręsta, jog ji nebuvo diskriminuojama negalios pagrindu. Jei byloje nepakako tokių įrodymų, teismas, atsižvelgdamas į būtinumą užtikrinti jos, kaip neįgalios asmens, prioritetinę teisių apsaugą, turėjo atsisakyti priimti sprendimą už akių (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006-09-21 nutarimas, Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisinių konvencija, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-166/2012](#)).

2. Teismas neteisingai nustatė priteistinos turtinės žalos dydį. Atleidimo iš darbo metu jai buvo 31 metai ir 9 mėnesiai, iki senatvės pensijos jai buvo likę 339 mėnesiai, todėl jos patirta turtinė žala yra 292 624,80 Lt ([DK 248 str.](#) 3 d. 249 str.).

2.1. Teismas pažeidė tikimybių pusiausvyros principą ir [DK 2 straipsnio](#) 1 dalies 8 punktą, preziumuodamas, jog ji iš darbo būtų atleista iš karto po gimdymo atostogų ir pagal neterminuotą darbo sutartį nebūtų dirbusi iki pat senatvės pensijos. Tuo labiau, kad ji yra neįgali, turi mažametį vaiką, todėl rasti kitą darbą jai itin sudėtinga. Taip pat nėra jokio pagrindo preziumuoti, kad darbo sutartis galėjo būti nutraukta dėl jos kaltės, nes pas atsakovą ji dirbo dar iki darbo sutarties sudarymo, jokių nuobaudų neturėjo, o įstatymas jai, kaip neįgaliai ir auginančiai mažametį vaiką, numato tam tikras garantijas, draudžiančias atleisti iš darbo.

2.2. Teismas netinkamai taikė [DK](#) normas, nes vadovavosi tik [DK 132 straipsnio](#) 1 dalyje numatytu draudimu nutraukti darbo sutartį su nėščia moterimi, tačiau netaikė [DK 297 straipsnio](#) 3 dalies nuostatos dėl neteisėto atleidimo teisinių padarinių, t. y. nepriteisė vidutinio darbo užmokesčio už visą priverstinės pravaikštos laiką. Dėl neteisėtų darbdavio veiksmų ji iki šios patiria turtinę žalą.

2.3. Teismas be pagrindo nesivadovavo Užimtumo direktyvos 2000/78/EB 17 straipsnyje įtvirtintais sankcijos kriterijais. Tai yra kompensacijos sumokėjimas nukentėjusiajam turi būti veiksmingas, proporcingas ir atgrasantis, nes atleidimas iš darbo diskriminaciniais pagrindais yra specifinio pobūdžio ir neigiamai veikiantis asmens identitetą. Pagal Europos Teisingumo Teismo praktiką už lygiateisiškumo pažeidimą valstybė turi garantuoti efektyvią teisinę apsaugą, sankcijos turi turėti realų atgrasantį poveikį darbdaviui, o kompensacijos priteisimas turi būti adekvatus gražinimui į darbą. Dėl to jai priteistina turtinė žala, viršijanti nustatytą [DK 297 straipsnio](#) 3 dalyje, nes priešingu atveju ji nebus proporcinga, veiksminga ir atgrasanti sankcija.

3. Teismas neteisingai nustatė priteistinos neturtinės žalos dydį:

3.1. Dėl be pagrindo netenkinto reikalavimo dėl diskriminacijos ir negalios pagrindu (daugialypė diskriminacija) buvo nepagrįstai sumažinta neturtinė žala.

3.2. Neatsižvelgė į prevencinę neturtinės žalos atlyginimo funkciją diskriminacijos byloje.

3.3. Netinkamai įvertino įrodymus, nustatydamas priežastinį ryšį tarp jos negalios (šizoafektinio sutrikimo) ir neteisėto atleidimo iš darbo. Šį ryšį patvirtina Vilniaus miesto psichikos sveikatos centro 2009-10-09 pažymoje apie jos gydymąsi 2008-2009 m. užfiksuotas šizoafektinio sutrikimo manijos tipo perėjimas į mišrų, o vėliau – į depresinį tipą. Dėl to darytina išvada, jog dėl atsakovo neteisėtų veiksmų jos negalia paaštrėjo, o būklė palaipsniui blogėjo. Be to, turi būti įvertinta ir tai, kad sutrikimai yra įvairaus pobūdžio: psichiniai, susiję su nėštumu, gimdymu ir pogimdyviniu laikotarpiu.

3.4. Teismas be pagrindo nurodė, jog pagal teismų praktiką jai priteistinas ne didesnis nei 5000 Lt neturtinės žalos atlyginimas, nes iki šiol kasacine tvarka nėra išnagrinėtos nei vienos civilinės bylos dėl diskriminacijos darbo teisiniuose santykiuose.

4. Teismas neteisingai paskirstė bylinėjimosi išlaidas, nes vertimo išlaidos buvo būtinos civilinei bylai iškelti, o ieškinys iš esmės buvo patenkintas, t. y. atsakovo veiksmai jos atžvilgiu buvo pripažinti diskriminaciniais ir jai priteistas turtinės bei neturtinės žalos atlyginimas. Dėl to turėtų bylinėjimosi išlaidos jai turėjo būti priteistos visa apimtimi.

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2013 m. liepos 18 d. nutartimi pakeitė Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 20 d. sprendimą už akių, priteisė ieškovei iš atsakovės 8000 Lt neturtinės žalos atlyginimą; kitą Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 20 d. sprendimo už akių dalį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2014 m. balandžio 11 d. nutartimi nutarė L. Š. ir Rumunijos ambasados Lietuvos Respublikoje darbo sutartį laikyti nutraukta teismo sprendimu pagal [DK 297 straipsnio](#) 4 dalį nuo Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 20 d. sprendimo už akių įsiteisėjimo dienos, t. y. nuo 2013 m. liepos 18 d. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 18 d. nutarties dalį dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo bei bylinėjimosi išlaidų paskirstymo panaikino ir perdavė šią bylos dalį apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Kitą Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 18 d. nutarties dalį paliko nepakeistą.

IV. Apeliacinio teismo argumentai

Apeliacinis skundas tenkintinas iš dalies.

Byla apeliacine tvarka nagrinėjama pakartotinai po kasacijos. Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 362 straipsnio 2 dalimi, vadovaujasi šioje byloje priimtoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 11 d. nutartyje pateiktais išaiškinimais.

Byloje sprendžiami dėl neteisėto atleidimo iš darbo dėl diskriminacijos dėl lyties patirtos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo klausimai.

Nagrinėjamoje byloje ieškovė teismui pateiktame ieškinyje nurodė, kad darbdavys Rumunijos ambasada žinojo apie jos negalią, todėl ji iš darbo buvo atleista dėl diskriminacijos dėl negalios. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2014 m. balandžio 11 d. nutartyje konstatavo, kad ieškovė nenurodė pakankamai aplinkybių, leidžiančių daryti prielaidą apie diskriminaciją dėl negalios, o teismų išvada, jog ieškovė nebuvo diskriminuojama dėl negalios atleidžiant ją iš darbo, yra pagrįsta ir teisėta, todėl apeliacinės instancijos teismas šiuo klausimu nepasisako.

Dėl neteisėto atleidimo iš darbo dėl diskriminacijos dėl lyties teisinių padarinių ir turtinės žalos atlyginimo

Kaip matyti iš bylos medžiagos, pirmosios instancijos teismas, konstatavęs neteisėtą ieškovės atleidimą iš darbo, pažeidžiant [DK 132](#) straipsnyje nustatytą draudimą nutraukti darbo sutartį su nėščia darbuotoja, sprendė priteisti jai turtinės žalos atlyginimą – negautas pajamas už

laikotarpį nuo tos dienos, kai darbdaviui buvo pateikta medicinos pažyma apie nėštumą – 2008 m. liepos 9 d. iki 2009 m. sausio 25 d., praėjus vienam mėnesiui pasibaigus nėštumo ir gimdymo atostogoms ([DK 132 straipsnio](#) 1 dalis, 179 straipsnio 1 dalis), iš viso – 5 653,96 Lt, t. y. tiek vidutinio darbo užmokesčio, kiek ji būtų gavusi tuo atveju, jei ji būtų atleista iš darbo, nediskriminuojant dėl lyties, t. y. laikantis įstatymo leidėjo įtvirtintų garantijų nėščioms moterims ([DK 132 straipsnio](#) 1 dalis). Apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvadomis, nustatant ieškovės turtinės žalos atlyginimo dydį, atsižvelgęs į tai, kad ieškovė tiek ieškinyje, tiek apeliaciniame skunde teigė, jog patyrė turtinės žalos ne dėl atleidimo iš darbo fakto, o dėl to, kad buvo atleista iš darbo ją diskriminuojant dėl lyties ir negalios, o ieškovė nepageidavo būti grąžinama atgal į darbą. Tačiau kasacinės instancijos teismas nesutiko su tokiomis teismų išvadomis ir konstatavo, kad teismai, nustatydami ieškovei padarytos turtinės žalos atlyginimo dydį [DK 132 straipsnio](#) 1 dalies, 179 straipsnio 1 dalies pagrindu, nepagrįstai neatsižvelgė ir netaikė [DK 297 straipsnio](#) 4 dalies (redakcija, galiojusi iki 2013 m. sausio 1 d.), reglamentuojančios teisinius padarinius darbdaviui, neteisėtai atleidusiam darbuotoją iš darbo, nuostatų. Kasacinės instancijos teismas taip pat konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai, net ieškovei ir nereikiant reikalavimų, susijusių su teisinių padarinių taikymu darbdaviui, neteisėtai ją atleidusiam iš darbo, savo iniciatyva turėjo taikyti [DK 297 straipsnio](#) 4 dalį ir priteisti ieškovei [DK 140 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyto dydžio išėtinę išmoką ir vidutinį darbo užmokestį už priverstinės pravaikštos laiką nuo atleidimo iš darbo iki teismo sprendimo įsigaliojimo dienos. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal [DK 297 straipsnio](#) 4 dalį yra laikoma, kad darbo sutartis yra nutraukta teismo sprendimu nuo jo įsigaliojimo dienos ir pakeitė darbo sutarties nutraukimo pagrindą, t. y. L. Š. ir Rumunijos ambasados Lietuvos Respublikoje darbo sutartį nutarė laikyti nutraukta teismo sprendimu pagal [DK 297 straipsnio](#) 4 dalį nuo Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 20 d. sprendimo už akių įsiteisėjimo dienos, t. y. nuo 2013 m. liepos 18 d.

[DK 297 straipsnio](#) 1, 4 dalyse įtvirtinta kompensacija už priverstinės pravaikštos laiką – viena iš įstatymo nustatytų garantijų darbuotojui. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas aiškindamas [DK 297](#) straipsnio 1, 4 dalyse įtvirtintos kompensacijos už priverstinės pravaikštos laiką paskirtį bei esmę, ne kartą yra nurodęs, kad kompensacija (vidutinio darbo užmokesčio darbuotojui už priverstinės pravaikštos laikotarpį priteisimas) atlieka socialinę funkciją, saugo darbuotojus nuo pajamų netekimo (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje D. G. v. A. V. individuali įmonė, bylos Nr. 3K-3-545/2010; 2011 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje S. P. v. UAB „Prisma LT“, bylos Nr. 3K-3-276/2011*). Nors kasacinio teismo praktikoje pažymima, kad šios kompensacijos funkcija yra ne tik atlyginti darbuotojui dėl neteisėto atleidimo iš darbo atsiradusius praradimus, bet yra ir sankcija darbdaviui (*pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje K. Ž. v. Vilniaus universiteto Onkologijos institutas, bylos Nr. 3K-3-218/2008; 2009 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje L. V. v. UAB „Žvėryno klinika“, bylos Nr. 3K-3-153/2009; 2010 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje D. J. v. AB „ORLEN Lietuva“, bylos Nr. 3K-3-341/2010*), šie kasacinių nutarčių motyvai nepaneigia įstatyme nustatytos kompensacijos už priverstinę pravaikštą prigimties. Dėl to sąvoka „sankcija“ šiame kontekste negali būti suprasta kaip nuobauda darbdaviui, nes, minėta, [DK 297](#) straipsnyje nustatyta kompensacija – tai garantija darbuotojui (darbdavio materialinis suvaržymas ir pareiga mokėti tam tikrą darbuotojo turtinius praradimus atlyginančią išmoką, jei konstatuotas neteisėto atleidimo iš darbo faktas). Be to, [DK 297](#) straipsnyje įtvirtintos kompensacijos prigimtį yra išaiškinusi išplėstinė teisėjų kolegija (*žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 27 d. nutartį civilinėje byloje A. R. v. AB „Vakarų skirstomieji tinklai“, bylos Nr. 3K-7-296/2005*).

[DK 297 straipsnio](#) 1, 4 dalyse įtvirtintos kompensacijos už priverstinės pravaikštos laiką, mokėtinos neteisėtai iš darbo atleistam darbuotojui, paskirtis – socialinė, t. y. kompensuoti darbuotojui dėl neteisėto atleidimo iš darbo atsiradusius turtinius praradimus, užtikrinti dėl neteisėtų darbdavio veiksmų negautų pragyvenimui būtinų lėšų kompensavimą. Iš šios įstatyme

įtvirtintos garantijos darbuotojui paskirties ir tikslų logiškai išvestinas jos esminis požymis – tai yra kompensacija už praradimus, todėl ji negali būti neadekvati, o jos dydis negali paneigti jos socialinės funkcijos kompensuoti tai, kas buvo prarasta. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas ne kartą yra išaiškinęs, kad kompensacijos dydis turėtų būti proporcingas nukentėjusios šalies (darbuotojo) patirtiems netekimams. Įstatyme įtvirtintas darbuotojo „teisėtas lūkestis“ gauti su darbo santykiais susijusias išmokas ([DK 297 straipsnio](#) 4 dalis), atitinkantis darbdavio pareigą sumokėti su darbo santykiais susietas išmokas, turėtų būti skirtas kompensuoti dėl neteisėto atleidimo iš darbo praradimus darbuotojui ir kartu būti proporcinga suvaržymo priemonė darbdaviui (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje D. L. v. UAB „Fleming baldai“, bylos Nr. 3K-3-82/2008*).

Lietuvos Aukščiausias Teismas 2014 m. balandžio 11 d. nutartyje akcentavo, kad nagrinėjamu atveju būtina įvertinti, ar ieškovei priteista kompensacija yra adekvati, veiksminga ir atgrasanti darbdavį nuo diskriminavimo veiksmų bei padedanti pasiekti pagrindinį ir nacionalinės teisės aktus perkeltos Direktyvos 2006/54/EB tikslą – užtikrinti, kad būtų įgyvendinamas moterų ir vyrų lygių galimybių bei vienodo požiūrio į moterį ir vyrus principas užimtumo ir profesinės veiklos srityje.

Kaip savo praktikoje yra nurodęs Lietuvos Aukščiausias Teismas, vertinant kompensacijos dydį proporcingumo aspektu, atsižvelgtina į šalis siejusių darbo santykių trukmę, atleisto darbuotojo įsidarbinimą kitur ir darbo užmokesčio gavimą, šalių elgesio įtaką teismo proceso trukmei, darbdavio atleidžiant iš darbo jau išmokėtas išmokas, į tai, ar priteista kompensacija nelems darbdaviui neproporcingų padarinių, dėl kurių būtų pažeisti kitų darbuotojų teisėti interesai, ir kt. (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje F. B. ir kt. v. UAB „Neo ranga“, bylos Nr. 3K-3-365/2010; 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje D. G. v. A. V. II, bylos Nr. 3K-3-545/2010, 2012 m. gegužės 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje A. B. v. UAB „Baltijos baldų prekyba“, bylos Nr. 3K-3-245/2012; 2014 m. kovo 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje V. G. v. VĮ Turto bankas, bylos Nr. 3K-3-59/2014; kt.*).

Kasacinės instancijos teismas 2014 m. balandžio 11 d. nutartyje taip pat nurodė, kad atsižvelgiant į nurodytą teisinį reglamentavimą, nustatant turtinių praradimų atlyginimo dydį neteisėto atleidimo iš darbo atveju, be kita ko – ir dėl diskriminavimo lyties pagrindu ([DK 132 straipsnio](#) 1 dalis, Lygių galimybių įstatymo 13 straipsnis), taip pat į nurodytą kasacinio teismo praktiką, pagal kurią šiuo klausimu yra svarbus kompensacinis pobūdis ir proporcingumo aspektas, sprendžia, jog byla nagrinėjusių teismų sprendimas netenkinti ieškovės reikalavimo priteisti negautas pajamas iki jos pensinio amžiaus yra teisėtas ir pagrįstas. Todėl apeliacinės instancijos teismas plačiau dėl šio ieškovės reikalavimo nepasisako.

Bylos duomenimis yra nustatyta, kad ieškovė 2008 m. gegužės 14 d. pasirašė su Rumunijos ambasada neterminuotą darbo sutartį, pagal kurią ieškovė dirbo vertėja. Darbo sutarties 4 punkte buvo nustatytas 2 mėnesių bandomasis laikotarpis. Ieškovė 2008 m. liepos 9 d. atsakovui įteikė jai išduotą pažymą apie nėštumą ir tą pačią dieną atsakovas ieškovei įteikė 2008 m. liepos 8 d. pranešimą apie darbo sutarties nutraukimą, remiantis darbo sutarties 4 punktu. Taigi nurodyti duomenys patvirtina, kad ieškovė pas atsakovą dirbo trumpą laiko tarpą, t. y. nepilnai du mėnesius. Į bylą ieškovės pateikti dokumentai patvirtina, kad po jos atleidimo iš Rumunijos ambasados 2008 m. liepos 8 d. ieškovė greitai susirado kitą darbą ir nuo 2008 m. liepos 14 d. pradėjo dirbti II „Ingora“, kur jai buvo mokamas darbo užmokestis iki ieškovė išėjo motinystės bei vaiko priežiūros atostogų. II „Ingora“ ieškovė dirbo iki 2010 m. spalio 30 d., o šiuo metu niekur nedirba ir gauna invalidumo/netekto darbingumo pensiją. Byloje nėra duomenų, kad atsakovas Rumunijos ambasada atleidžiant ieškovę iš darbo būtų išmokėjęs kokias nors išmokas. Pažymėtina, kad atsakovas nagrinėjamoje byloje buvo pasyvus ir nesilaikė [CPK 8](#) straipsnyje įtvirtinto bendradarbiavimo principo, nes visas susirašinėjimas vyko tik tarpininkaujant Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai.

Pripažinus ieškovės atleidimą iš darbo už darbo drausmės pažeidimą neteisėtu, jai turi būti priteisiamas vidutinis darbo užmokestis už priverstinės pravaikštos laiką nuo atleidimo iš

darbo (2008-07-08) iki teismo sprendimo įsigaliojimo dienos (2013-07-18) ([DK 297 str.](#) 4 d.). Kaip matyti iš darbo sutarties, atsakovas buvo įsipareigojęs mokėti ieškovei 250 eurų (863,20 Lt) per mėnesį atskaičius mokesčius. Atsižvelgiant į ieškovės 863,20 Lt vidutinį darbo užmokestį, į tai, kad ieškovė pas atsakovą dirbo neilgai, po atleidimo iš Rumunijos ambasados per trumpą laiko tarpą susirado kitą darbą, gavo darbo užmokestį bei motinystės pašalpą, todėl jai priteistina 50 000 Lt vidutinio darbo užmokesčio už priverstinės pravaikštos laiką nuo atleidimo iš darbo (2008-07-08) iki teismo sprendimo įsigaliojimo dienos (2013-07-18). Teisėjų kolegijos vertinimu ieškovei priteistina 50 000 Lt turtinė žala kaip kompensacija yra adekvati, veiksminga ir atgrasanti darbdavį nuodiskriminavimo veiksmų bei padedanti užtikrinti, kad būtų įgyvendinamas moterų ir vyrų lygių galimybių bei vienodo požiūrio į moterį ir vyrus principas užimtumo ir profesinės veiklos srityje. Į šią sumą įskaičiuojama ir pagal [DK 140](#) straipsnio 1 dalyje nustatyto dydžio išmoka priklausomai nuo ieškovės darbo stažo atsakovo įmonėje ([DK 297 str.](#) 4 d.), t.y. vieno mėnesio vidutinio darbo užmokesčio dydžio – 863,20 Lt, kadangi pas atsakovą ieškovė pagal 2008 m. gegužės 14 d. darbo sutartį dirbo ne daugiau kaip 12 mėnesių ([DK 140 str.](#) 1 d. 2 p.). Pagal teismų praktiką vykdant sprendimą atsakovas (darbdavys) turi išskaičiuoti iš priteistos sumos reikalingus mokesčius.

Dėl neturtinės žalos atlyginimo

[DK 250](#) straipsnyje nustatyta, kad darbo sutarties šalys privalo atlyginti viena kitai padarytą neturtinę žalą, kurios dydį kiekvienu atveju nustato teismas, vadovaudamasis Civiliniu kodeksu. Taigi neturtinės žalos dydžio klausimą įstatymų leidėjas perduoda konkrečią bylą nagrinėjančio teismo diskrecijai, o [DK 250](#) straipsnis yra blanketinė nuostata, įpareigojanti neturtinės žalos darbo teisiniuose santykiuose atlyginimo klausimus spręsti vadovaujantis atitinkamomis [CK](#) nuostatomis ([CK 6.250 straipsniu](#)).

Kaip matyti iš nagrinėjamos bylos turinio, ieškovė, gindama savo pažeistas teises atsakovei neteisėtai atleidus iš darbo diskriminaciniu pagrindu dėl lyties, teismo prašė priteisti iš atsakovo 100 000 Lt neturtinės žalos atlyginimą. Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgęs į ieškovės būklę (nėštumą) ir darbdavio elgesį su ieškove, kai ji nebuvo įleista į Ambasados pastatą bei su ja buvo nepagarbiai elgiamasi, nusprendė, kad ieškovė dėl tokio atsakovės elgesio bei savo būklės (nėštumo) patyrė tam tikrus emocinius išgyvenimus, įtampą bei nerimą, kas sudaro pagrindą priteisti jai 5000 Lt neturtinės žalos atlyginimą ([DK 250 straipsnis](#), [CK 6.246–6.248, 6.250](#) straipsniai). Ieškovė su priteistu neturtinės žalos dydžiu nesutiko.

Kasacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į nacionalinės teisės aktus ir jais įgyvendinamų 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus 17 straipsnį, 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo 6, 33, 35 konstatuojamąsias dalis, 18, 25 straipsnius, nutartyje nurodytą ESTT formuojamą praktiką, konstatavo, kad, sprendžiant dėl neturtinės žalos atlyginimo dydžio, būtina atsižvelgti į ieškovei priteistinas su darbo santykiais susijusias išmokas tam, kad nebūtų pažeistas nurodytose ES direktyvose bei ESTT sprendimuose akcentuojamas proporcingumo principas ir būtų pritaikyta diskriminaciją atlikusiam asmeniui efektyvi, veiksminga ir nuo diskriminacijos atgrasanti sankcija.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, formuodamas [DK 250](#) straipsnio taikymo ir aiškinimo praktiką, yra konstatavęs, jog asmens darbo veikla yra itin jautri menkiausiems pažeidimams ir neabejotinai gali sukelti bet kuriam darbuotojui neturtinės žalos, ypač jei darbdavio neteisėti veiksmai susiję su tokiomis kraštutinėmis teisinio poveikio darbuotojui priemonėmis, kaip atleidimas iš darbo be įspėjimo už darbo drausmės ar kitus darbo veiklos pažeidimus (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. AB „Vievio paukštynas“, bylos Nr. 3K-3-10/2006; 2007 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje V. S. v. Lietuvos kariuomenė, bylos Nr. 3K-3-204/2007*).

Teismų praktikoje taip pat suformuluota, jog konstatavus įstatymo saugomos asmens teisės ar teisėto intereso pažeidimą teismas gali įpareigoti atlyginti neturtinę žalą, tačiau vien neturtinės teisės ar vertybės pažeidimas *ex facto* nereiškia ir neturtinės žalos padarymo, t. y. neturtinei žalai atlyginti už neturtinių vertybių pažeidimą būtinos visos civilinės atsakomybės sąlygos (neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys, kaltė ir žala) (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje AB „Vievio paukštynas“ v.A. K., bylos Nr. 3K-3-10/2006*; 2007 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje V. S. v. Lietuvos kariuomenė, bylos Nr. 3K-3-204/2007; 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje A. S. v. SR UAB „Alsa“, bylos Nr. 3K-3-442/2008). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, pasisakydamas dėl [DK 250 straipsnio](#) aiškinimo ir taikymo, yra išaiškinęs, kad neteisėto atleidimo atveju neturtinė žala atlyginama tais atvejais, kai atleidimo aplinkybės ir darbuotojo atleidimo pagrindas yra tokie, kurie pateisintų neturtinės žalos atlyginimą, nes kitomis darbuotojų teisių gynbos priemonėmis, tokiomis kaip turtinės žalos atlyginimas (kompensacija), pripažinimas atleidimo iš darbo neteisėtu ar grąžinimas į darbą, darbuotojui padaryta skriauda nėra teisingai atlyginama (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje V. S. v. Lietuvos kariuomenė, byla Nr. 3K-3-204/2007*; 2007 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje A. M. v. AB „Smiltynės perkėla“, bylos Nr. 3K-3-551/2007; 2008 m. rugpjūčio 18 d. nutartis civilinėje byloje I. T. v. UAB „Šiaulių lyra“, bylos Nr. 3K-3-373/2008).

Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tokią formuojamą teisės aiškinimo ir taikymo praktiką ir įvertinusi nagrinėjamoje byloje nustatytas svarbias faktines aplinkybes, sprendžia, kad pirmosios instancijos teismas, iš dalies tenkindamas reikalavimą atlyginti neturtinę žalą ir priteisdamas 5 000 Lt neturtinės žalos, nepakankamai atsižvelgė į visus tokius klausimus sprendžiant reikšmingas aplinkybes ir nepakankamai jas įvertino. Pirmosios instancijos teismui netinkamai išsprendus turtinės žalos atlyginimo klausimą, nebuvo proporcingai išspręstas ir neturtinės žalos atlyginimo klausimas. Kaip jau buvo minėta, ieškovei priteistina turtinė žala dėl neteisėto atleidimo iš darbo dėl diskriminacijos dėl lyties yra 50 000 Lt, todėl teisėjų kolegijos vertinimu, šioje konkrečioje byloje, nustačius diskriminaciją dėl lyties neteisėtai atleidžiant neščią moterį, atsižvelgiant į ieškovės patirtus dvasinius išgyvenimus, stresą, pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis dėl neturtinės žalos keistina ir priteistas 5 000 neturtinės žalos dydis didinamas iki 10 000 Lt, kuri kolegijos vertinimu yra efektyvi, veiksminga ir nuo diskriminacijos atgrasanti sankcija.

Bylą nagrinėjant kasacinės instancijos teisme, 2013 m. spalio 31 d. buvo gauta Rumunijos ambasados verbalinė nota, kurioje nurodyta, kad šios bylos pagrindu į antstolio I. G. sąskaitą buvo pervesta 14 197,95 Lt. Teisėjų kolegija pažymi, kad ši aplinkybė priteistinos turtinės ir neturtinės žalos dydžiui įtakos neturi, tačiau į tai turėtų būti atsižvelgta teismo sprendimo vykdymo procese.

Dėl patirtų bylinėjimosi išlaidų

Remiantis [CPK 93](#) straipsnio 1 dalimi, šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies.

Vadovaujantis [CPK](#) įtvirtintomis bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklėmis, iš ieškovės į valstybės biudžetą nėra priteisiamos proporcingai atmestų apeliacinio skundo reikalavimų daliai bylinėjimosi išlaidos, patirtos dėl procesinių dokumentų įteikimo bei ekspertizės įteikimo, nes Vilniaus valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2012 m. rugsėjo 14 d. sprendimu dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo Nr. (1.7.)-S-288512 nuspręsta ieškovę atleisti nuo bylinėjimosi išlaidų šioje civilinėje byloje ([CPK 96 str.](#) 1 d.).

Teisėjų kolegija įvertinusi tai, kad ieškovė buvo pareiškusi du neturtinius reikalavimus (dėl atleidimo iš darbo pripažinimu neteisėtu, diskriminuojant ją dėl negalios bei dėl lyties), iš kurių patenkintas buvo tik vienas, bei įvertinusi tai, kad ieškovė buvo pareiškusi du turtinius

reikalavimus (dėl turtinės ir neturtinės žalos priteisimo), kurie abu buvo patenkinti iš dalies (reikalavimo dėl neturtinės žalos priteisimo buvo patenkinta 10 proc., o dėl turtinės žalos priteisimo – 17 proc.), daro išvadą, kad iš viso, išnagrinėjus ieškovės apeliacinį skundą, buvo patenkinta 15 proc. ieškovės pareikštų materialinių reikalavimų šioje civilinėje byloje. Tokiu būdu ieškovei iš atsakovo proporcingai jos patenkintų reikalavimų daliai yra priteisiama 122 Lt (814 Lt x 15 proc.) bylinėjimosi išlaidų, patirtų dėl vertimo ([CPK 88 str.](#) 1 d. 1 p., 93 str.), o į valstybės biudžetą iš atsakovo yra priteisiama 123 Lt (820 Lt x 15 proc.) išlaidų dėl ekspertizės apmokėjimo ([CPK 96 str.](#) 1 d.).

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 326 straipsnio 1 dalies 3 punktu,

n u t a r i a:

Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 20 d. sprendimą už akių pakeisti.

Priteistą iš atsakovo Rumunijos ambasados Lietuvos Respublikoje (buv. adresas Vivulskio g. 19, Vilnius) ieškovės L. Š. (a.k. (duomenys neskelbtini) gyv. Kalvarijų g. 178-31, Vilnius) naudai 5 653,96 Lt turtinės žalos dydį padidinti iki 50 000 Lt, priteistą 5 000 Lt neturtinės žalos dydį padidinti iki 10 000 Lt, priteistą 22,05 Lt išlaidų susijusių su dokumentų vertimu padidinti iki 122 Lt.

Priteisti iš atsakovo Rumunijos ambasados Lietuvos Respublikoje 123 Lt išlaidų dėl ekspertizės apmokėjimo, valstybei.

Kitą ieškinio dalį atmesti.

Teisėjai

Alė Bukaviniene

Alvydas Poškus

Dalia Višinskienė